

DİJİTALLEŞME ÇAĞINDA MEDYADA DAMGALAMA; VIDEO HABERLER VE KULLANICI YORUMLARINA İLİŞKİN ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ

STIGMATIZATION IN MEDIA IN THE AGE OF DIGITALIZATION; A CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS OF VIDEO NEWS AND USER COMMENTS

Evin DOĞAN¹
Asuman KUTLU²

ORCID: E.D. 0000-0003-1441-3968
A.K. 0000-0003-2770-3008

Corresponding author/Sorumlu yazar:

¹ Evin Doğan
İstanbul Şişli Meslek Yüksekokulu, Türkiye
E-mail/E-posta: evin.dogan@sisli.edu.tr

² Asuman Kutlu
Beykent Üniversitesi, Türkiye
E-mail/E-posta: asumank@beykent.edu.tr

Received/Geliş tarihi: 12.09.2024

Similarity Ratio/ Benzerlik Oranı: %8

Revision Requested/Revizyon talebi:
07.10.2024

Last revision received/Son revizyon teslimi:
12.10.2024

Accepted/Kabul tarihi: 30.12.2024

Ethics Committee Permission/ Etik Kurul İzni:
There is no element in the study that requires ethics committee approval. / Çalışmada etik kurul onayı gerektiren bir unsur bulunmamaktadır.

Citation/Atıf: Doğan, E. & Kutlu, A. (2025). Dijitalleşme Çağında Medyada Damgalama; Video Haberler ve Kullanıcı Yorumlarına İlişkin Eleştirel Söylem Analizi. Journal of Communication Science Researches, 5 (1), 16-33.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14250080>

Öz

Damgalama; yalnızlaşma, sosyal dışlama, gizlenme, tedavi/bakım/destek hizmetlerinden yararlanamama, konut, sağlık ve eğitim gibi temel hak ve özgürlüklerden mahrum kalma gibi olumsuz sonuçları olan, dolayısıyla politik, sosyo-ekonomik ve kültürel düzlemde değerlendirilmesi gereken çok boyutlu bir sorundur. Bu sorunun çözümü de çok katmanlı bir mücadele sürecini gerektirir. Medya, damgalamaya karşı mücadelede kritik bir rol oynamaktadır; çünkü normallik veya kabul edilebilirlik gibi ölçütler sunan medya, anlamın üretilmesi, inşa edilmesi ve tüketilmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Dolayısıyla kitleleri ikna ve yönlendirme gücü bulunan medyanın eşitlikçi, kapsayıcı, çoğulcu dil ve söylem pratikleri toplumsal farkındalık ve duyarlılığın sağlanması ile damgalama karşıtı mücadelede belirleyici niteliktedir. Gündelik hayatın bir parçası haline gelen dijital medya platformları damgalamaya maruz kalan bireylerin bir araya gelerek duygu, düşünce, bilgi ve deneyim paylaşımında buldukları eğitim ve örgütlenme alanı sağlamaktadır. Ancak yanlış bilginin hiçbir dönem olmadığı kadar hızlı yayıldığı çevrimiçi ortamlar belirli kişi veya gruplara yönelik yaftalama, ayrıştırma, kategorize etme ve nihayetinde hedef haline getirmeyi içeren damgalanmayı yaygınlaştırmaktadır. Dijital medyanın damgalama pratikleri üzerindeki etkilerini Eleştirel Söylem Analizi çerçevesinde inceleyen bu çalışmada, amaçlı örneklem yöntemiyle seçilen video haberler ve kullanıcı yorumları analiz edilmiştir. Ruhsal/psikolojik rahatsızlık yaşayanlara yönelik damgalama pratiklerine odaklanan çalışmada, dijital ortamda kullanıcıların bilgi ve deneyimlerini paylaşarak inşa ettiği söylemler ve oluşturdukları kolektif anlatılarla, damgaları yeniden ürettiği ve dolaşıma sunduğu tespit edilmiştir. Kullanıcı yorumlarının haber söylemine paralellik göstermesinin yanı sıra eleştirel yaklaşımları içerdiği ve dez/mezmenformasyonun ifşa ettiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Damgalama, Stigma, Medya, Dijital Medya, Kullanıcı.

Abstract

Stigmatization is a multi-dimensional issue leading to negative consequences such as isolation, social exclusion, concealment, inability to access to treatment and support services, and deprivation of fundamental rights and freedoms including housing, health care, and education, thus requiring evaluation within political, socio-economic, and cultural contexts. Addressing this issue requires a multifaceted approach. The media plays a critical role in the fight against stigmatization, as it shapes perceptions of what is considered normal or acceptable, significantly influencing how meaning is produced and consumed. Therefore, the media's influence in persuading and directing the masses is crucial in the fight against stigma, as it can employ equitable, inclusive, and pluralistic language and discourse to foster social awareness and sensitivity. Now an integral part of everyday life, digital media platforms serve as a platform for educational and organizational efforts for individuals subjected to stigma collaborate to share their feelings, ideas, insights and experiences. However, online environments, where misinformation spreads faster than ever, promote stigmatization including labeling, segregating, categorizing, and ultimately targeting specific individuals or groups. The research investigating the effects of digital media on stigmatization practices within Critical Discourse Analysis analyzed video news and user comments selected through purposive sampling. Focused on stigmatization practices directed at those with psychological disorders, the research discovered that users in digital environments reproduce and disseminate stigma within discourses and collective narratives they construct through sharing their insights and experiences. User comments have been found to align with news narratives while also incorporating critical perspectives and revealing instances of dis/misinformation.

Keywords: Stigmatisation, Stigma, Media, Digital Media, User.

GİRİŞ

İnsanlık tarihi, farklı özelliklerinden dolayı belirli kişi veya gruplara yönelik aşağılama, ötekileştirme, ayrımcılık, yok sayma, düşmanlaştırma gibi ayrımcılık ve eşitsizlik içeren uygulamalara tanıklık etmiştir. Tarihsel süreç içerisinde köleler, hainler veya suçlular gibi normal görülmeyen kişilerin bedenlerine damga (stigma) kazınmış, böylece kategorize etme, hakimiyet kurma ve yönetme amaçlanmıştır (Goffman, 2014). Günümüz dünyasında fiziki bir iz olmasa dahi çeşitli ırk, etnik köken, siyasal görüş, inanç yapısı, cinsel yönelim, sosyoekonomik durum, sağlık sorunları ve bedensel özellikler damgalamanın hedefi olmaktadır (Uzunbaş & Duyan, 2022). Çok katmanlı ve karmaşık bir yapıya sahip olan damgalama sadece bireyi veya grupları değil, toplumsal yaşamı ve kamusal politikaları etkileyebilecek niteliktedir. Bu nedenle damgalamaya karşı toplumsal farkındalık oluşturmak, toplumsal bilinci geliştirmek ve damgalama ile mücadele etmek önem kazanmaktadır. Damgalama ile mücadele sürecinde rol alması beklenen araçlardan biri medyadır. Çünkü medya; kitlelere ulaşma, toplumsal algı ve tutumları etkileme veya ikna ve rıza üretimi açısından yadsınmayacak bir güce sahiptir. Medyanın sahip olduğu bu gücü, damgalamaya ilişkin toplumsal farkındalığı artırma, toplumsal bilincin gelişimine katkıda bulunma, damgalananların sorunlarını ve taleplerini aktarma, damgalananlarla dayanışma gibi destekleyici ve güçlendirici bir konumda kullanması mümkündür. Fakat günümüz medyasının damgalama pratikleri karşısındaki yaklaşımı eleştiri konusudur. Bu alanda yapılan çeşitli akademik araştırmalar, medyanın damgalama süreçlerine doğrudan dahil olduğunu, damgalamayı süreklileştirdiğini ve yaygınlaştırdığını ortaya koymaktadır (Klin & Lemish, 2008).

Video haberlerde damgalama pratiklerine odaklanan bu çalışmanın ilk bölümünde damga ve damgalama kavramları açıklanmış, literatürde damgalamaya ilişkin çalışmalara yer verilmiştir. İçselleştirilmiş, sosyal ve yapısal olmak üzere üç farklı biçimde gerçekleşen damgalamanın nedenleri ve sonuçları irdelenmiştir. Araştırma bölümünde ise medyada damgalama pratikleri dijital medya platformlarında paylaşılan video haberler üzerinden inceleme konusu olmuştur. Yer ve mekan kavramlarını ortadan kaldıran dijital medya platformları damgalamaya maruz kalan bireylerin bir araya gelerek; duygu, düşünce, bilgi ve deneyim paylaşımında buldukları eğitim ve örgütlenme alanı sağlamaktadır ancak yanlış bilginin hiçbir dönem olmadığı kadar hızlı yayıldığı çevrimiçi ortamlar belirli kişi veya gruplara yönelik yaftalama, ayrıştırma, kategorize etme ve nihayetinde hedef haline getirmeyi içeren damgalamayı yaygınlaştırmaktadır. Bu varsayımlardan hareketle araştırmada etkileşimli/dijital medya ortamlarında anlam inşasında çok yönlü ve dinamik bir rol oynayan kullanıcı türevli içeriklerin mevcut damgalama pratikleri üzerindeki etkisi eleştirel paradigma kapsamında irdelenmiştir. Çalışma kapsamında YouTube video paylaşım platformunda yer alan haberlerden amaçlı örneklem metodu ile veri seti oluşturulmuştur. Damgalamanın hedef kitlesi farklılaşmakla birlikte bu çalışmada ruhsal/psikolojik rahatsızlıklar ve hastalara yönelik damgalama pratikleri odak noktası olmuştur. Örneklem kapsamında belirlenen 4 video haber ve kullanıcı yorumları Eleştirel Söylem Analizi yöntemi ile analiz edilmiş, haberler ve kullanıcı yorumlarında damgalama pratiklerinin nasıl inşa edildiği ve dolaşıma sunulduğu irdelenmiştir.

DAMGALAMA (STİGMATİZASYON)

Damgalama kavramı sosyoloji literatüründe ortaya çıkmışsa da, günümüzde psikoloji, sağlık, hukuk, siyaset, ekonomi ve kültür gibi birçok alanda kullanılmaya başlamıştır. *İz, işaret, belirti ve leke* gibi anlamlara sahip olan damga, tarihsel süreç içerisinde belirli kişi veya grupları tanımlamak, sınıflandırmak veya yönetmek amacıyla kullanılmıştır. İlk damga pratiğinin Antik Yunan döneminde köleler, hainler veya suçlular gibi *normal* görülmeyen kişilerin bedenlerine kazınan işaretlerle gündeme geldiği kabul edilmektedir (Goffman, 2014, s. 29). Fiziki bir iz veya açılan herhangi bir yara ile belirli kişi veya kişileri kolayca ayırt edebilme, kontrol edebilme, yönetilebilme, uzak tutma veya dışlama amaçlanmıştır. Kendi dışındakileri kategorize etme, aşağılama, yok sayma, küçümseme ve değersizleştirmeyi içeren damga; sapkınlık veya kusurlu bir ahlaki bozukluk işareti olarak da kullanılmıştır (McLaughlin, 2021, s. 11). Türk Dil Kurumu Sözlüğünde (Türk Dil Kurumu, 2024) damga; *belirti, nişan* anlamının yanı sıra “*Bir kimsenin adını kötüye çıkaran, yüz kızartıcı durum*” şeklinde tanımlanmaktadır.

Damgalamanın kendisi sürekli işleyen evrensel bir olgu olarak görülse de zaman, mekan veya kültürel

kodlar damgalamanın biçim veya niteliğini farklılaştırmıştır. Damgalamaya ilişkin zaman içerisinde yeni tanımlar geliştirilmiş, kavram disiplinler arası bir kapsamda incelenmeye başlamıştır. Damga (stigma) kavramını ilk kez kapsamlı bir şekilde açıklayan Erving Goffman (2014), *gözden düşürücü* ve *itibarsızlaştırıcı* bir etki yaratan nitelik veya sıfat olarak damgalamayı ele almıştır. Damgalamayı beden, karakter ve statü işareti olarak tanımlayan Goffman'ın (2014) kuramına göre; ilk damgalama türü beden veya fiziki deformasyonla ilgilidir. Her dönem, farklı bir hastalık damgalamanın hedefi olmuştur. Damgalamaya en fazla maruz bırakılan hastalıklardan bazıları; cinsel yolla bulaşan hastalıklar, AIDS, kanser, cüzzam, verem ve tüberkülozdur. İkinci damgalama türü zayıf irade ve karakter bozukluklarıdır. Bu gruba doğal olmayan tutkular, sapkın ve katı inançlar ve ahlaksızlık girmektedir. Ayrıca psikolojik bozukluklar, bağımlılık, intihar girişimleri, eşcinsellik de bu grupta yer alabilmektedir. Üçüncü grupta ise ırk, din, dil, inanç gibi etnolojik damgalar bulunmaktadır. Bu damga soy bağıyla ve eşit biçimde bir ailenin tüm mensuplarına aktarılabilir. Geçmişten günümüze damgalamaya maruz kalanlar arasında; köleler, akıl hastaları, fiziksel anomalileri bulunanlar, isyancılar, suçlular, seks işçileri ve göçmenler öne çıkmıştır. Etnik köken, ırk, dil, din, sosyal normlar, cinsel yönelimler, bağımlılar, cinsel şiddete maruz kalanlar, ideolojiler, gelenekler veya kültürel değerler ile mekanlar dahi damgalamanın hedefi olmuştur.

Damgalama literatürde; içselleştirilmiş, sosyal ve yapısal olmak üzere üç farklı biçimde ele alınmaktadır (Goffman, 2014; Corrigan, Jonathon & Rüşch, 2009; Hatzenbuehler & Link, 2014). Toplumsal damgalama; bir topluluk içerisinde çoğunluğun dışında yer alan, farklı özelliklere sahip birey veya gruplara yönelik etiketleme, küçük görme, aşağılama, dışlama veya yok sayma gibi olumsuz inanç, tutum ve davranışları içermektedir. Yapısal veya kurumsal damgalama devlet veya kamu kurumları tarafından yapılan damgalama pratiklerini içermektedir. Temel hak ve özgürlüklerden mahrum bırakma, ayrımcılık yapma, kaynaklara erişimi engelleme, yok sayma veya cezalandırma şeklinde ortaya çıkan yapısal damgalama, bireylerin haklarını, fırsatlarını veya refahını sistematik olarak kısıtlayan düzenlemeler, kültürel normlar, politikalar ve kurumsal uygulamalardır (Hatzenbuehler & Link, 2014, s. 2). Toplumsal ve yapısal damgalama, üçüncü damga türü olan içselleştirilmiş damgalamaya neden olmaktadır. İçselleştirilmiş damgalama, bireylerin kendilerine yönelik damgalamayı benimsemesi, kabul etmesi ve uygulamasıdır (Corrigan ve diğerleri, 2009, s. 75).

Yaftalama, kalıpyargılar geliştirme, ayırma, statü kaybı ve ayrımcılık süreçlerini içeren damgalama pratiklerini genel olarak bilgi ve anlayış eksikliği (cehalet), önyargı ve stereotipler ile korku veya kaygı faktörleri belirlemektedir (Thornicroft, 2014, s. 208). Toplumsal temasın yetersizliği, tehlikelilik fikri, kendilerine benzemeyen kişileri farklı kategorize etme ve kendi iç grubunun iktidarını güçlendirme, kendilik değerini yükseltme veya farklı olanlardan kaçınma-korunma çabası da damgalamayı ortaya çıkartan faktörlerdir (Atalay, 2009, s. 17). Damgalamanın psikolojinin yanı sıra yapısal ve ekonomik temeller üzerinde geliştiğine dikkat çeken Haghghat'a (2001) göre; bilgi ve sosyal algı düzeyi, hayatta kalma ve üreme için tehlikelerden ve tehditlerden kaçma çabası, kişisel çıkarlarını ön planda bulundurma eğilimi ve sosyo-ekonomik alanda güç elde etme isteği damgalama pratiklerini ortaya çıkarmaktadır.

Sosyo-politik ve tarihsel bağlamda değerlendirildiğinde damgalamanın egemenlik, güç ve tahakküm ilişkileri üzerinden inşa edildiği görülmektedir. Sosyo-ekonomik veya siyasal açıdan güç odağı haline gelen kişi veya gruplar, kendilerinden olmayan ve alt-grup özelliği gösteren kişi ve grupları kendi ihtiyaçları doğrultusunda isimlendirmekte, tanımlamakta ve damgalamaktadır (Yıldırım, 2021, s. 1814). Eşitsizliği barındıran hiyerarşik veya sınıflı toplum yapısı, kendisinden olmayana aşağılama, küçük görme, yok sayma, dışlama, hedef gösterme gibi pratikleri olağanlaştırmaktadır. Toplumsal eşitsizlik damgalamayı ortaya çıkarsa da damgalamanın pratik sonuçlarından biri toplumsal eşitsizliği yeniden üretmesidir. Yani toplumsal eşitsizlik ve damgalama karşılıklı birbirini beslemekte ve yeniden üretmektedir. İktidar ve güç ilişkilerinin belirlediği dil ve söylemsel yapı ile inşa edilen kültürel normlar aracılığıyla damgalama pratikleri yaygınlaştırılmakta ve süreklilik sağlanmaktadır. *Damgalama gücü* kavramını kullanan Link ve Phelan'a (2014) göre, insanlar diğer insanları aşağıda, içeride veya uzakta tutmak konusunda çıkarları olduğunda, damgalanma onların arzu ettikleri amaçları elde etmelerine olanak tanıyan bir kaynaktır. Damgalama gücü, damgalama süreçlerinin, başkalarının

sömürülmesi, kontrol edilmesi veya dışlanması konusunda damgalayıcıların hedeflerine ulaştığı durumları ifade etmektedir.

Damgalamanın bireyler üzerindeki etkilerine ilişkin yapılan araştırmalarda; damganın içselleştirilmesi, korku, kaygı, sosyalleşememe veya sosyal dışlanma, gizlenme, özgüven kaybı, değersizlik, çaresizlik ve güçsüzlük hissi ve başarısızlık öne çıkmaktadır. Damgalamaya maruz kalanların kimlikleri ile damgalanan bireylerin sosyo-ekonomik durumu damgalamanın sonuçlarını farklılaştırabilmektedir. Örneğin, Ersoy ve diğerlerinin (2022) araştırmasına göre; cinsel istismar ve şiddet mağduru çocuklara yönelik damgalama, lekelenme ve utanç duygusu, sosyal çevre ve ataerkil aile baskısı, tehdit edilme, enstest ilişkiler, mağdurun ve ailesinin itibarının zedelenme endişeleri gibi sonuçları ortaya çıkarmaktadır. Damgalanma özellikle ruhsal hastalığı olan bireylerde, iyileşmenin ve toplumsal yaşama dahil olmanın önünde büyük bir engel oluşturmakta, kişinin öz saygısına ve öz yeterliliğine zarar vermektedir (Scheyett, 2005, s. 79). Utangaçlıktan intihara kadar birçok psikiyatrik semptomlara ve sosyal sorunlara neden olan damgalama, bireylerin kamusal kaynaklara eşit şekilde erişimi, barınma, sağlık veya eğitim gibi alanlardan faydalanması ve genel olarak eşit yurttaşlık hak ve özgürlüklerinden faydalanması önünde engel oluşturmaktadır (Link & Phelan, 2001, s. 363).

Damgalama genellikle önyargı, kalıpyargı (stereotip) ve etiketleme ile birlikte ele alınmaktadır. Önyargı, kalıpyargı ve etiketlemeler zamanla toplumdaki gruplar, kimlikler veya bireyler arasında reddetme, sosyal dışlama ve ötekileştirme gibi tutum ve davranışları belirlemektedir. Damgalamanın en belirgin sonuçlarından biri ayrımcılıktır. Damgalama süreci, ayrımcı tutum veya davranışların inşa edilebileceği meşruiyet zemini oluşturmaktadır. Karşılıklı ilişki bulunan ayrımcılık ve damgalama birbirini beslemekte, güçlendirmekte ve yeniden üretmektedir (Wood & Aggleton, 2004, s. 5). Burada dikkat edilmesi gereken unsur, ayrımcılık yerine damgalama kavramını kullanılması sorunudur. Abderholden'e (2019) göre, damgalama kavramı insanların barınma, eğitim, istihdam ve sağlık hizmetlerinde ayrımcılıkla ilgili deneyimlerini tam anlamıyla yansıtmaz. Ayrımcılık, kişilere veya gruplara ırk, din, dil, etnik köken ve cinsel yönelim gibi özellikleri nedeniyle farklı muamele yapılmasıdır. Uluslararası insan hakları hukuku veya ulusal mevzuatlarla yasaklanan ayrımcılık suçu yerine damgalama kavramının kullanılması, ayrımcılık suçunu hafifletirip, belirsizleştirilebilir. Çünkü suç tanımı içinde yer almadığı için damgalama pratikleri karşısında yargı yolu bulunmaz, cezai yaptırım söz konusu olmaz.

Damgalamaya maruz bırakılanlara ilişkin yapılan araştırmalara göre, kişiliği rencide edilen, itibarsızlaştırılan, tehlike veya tehdit unsuru olarak gösterilen kişi veya gruplar aynı zamanda siyasal, ekonomik veya sosyal bağlamda dışlamaya maruz bırakılmaktadır. Dışlanan veya ötekileştirilen birey veya gruplar, var olan veya kendisine atfedilen çeşitli özelliklerinden dolayı, siyasal, sosyal, ekonomik veya kültürel alanda eşitsizlik ile karşılaşmaktadır. Damgalananlar temel hak ve özgürlüklerden mahrum bırakılmakta, kaynaklara ulaşamamakta, dezavantajlı konuma itilmekte veya ikincilleştirilmektedir (Yıldırım, 2021, s. 1824). Ayrıca damgalama pratikleri yaygınlaşıp süreklileştikçe, sosyal sermaye kısıtlanmakta, var olan sorunların çözümü için geliştirilmesi gereken kamusal politikalar veya değişim fırsatları engellenmektedir. Dolayısıyla damgalama sadece ilgili kişiyi değil, toplumsal yaşamın sürdürülebilirliğinden, kamu politikalarına kadar birçok alanı etkilemektedir.

Damgalama ile Mücadele

Gündelik yaşam içerisinde cinsiyet, ırk, etnik köken, din, yaş, engellik, sağlık durumu, cinsel yönelim, siyasal tercihler veya sosyoekonomik konum gibi nedenlerle damgalamaya maruz kalanların gösterdikleri tutum ve davranışlar farklılaşmaktadır. Örneğin damgalanan bireyler, damgayı kabul edip içselleştirebilmekte veya tepkisiz kalıp damgayı yok sayabilmektedir. Goffman'a (2014) göre, damga sembolü hâline gelen göstergeleri saklamak veya silmek damgalamaya karşı geliştirilen stratejilerden biridir. Damgalanan bireylerin kendi imajını yenilemeye çalışması, farklı kimliksel öğeleri öne çıkarması gibi genişletme stratejisi ile diğer damgalanan kişilerden uzaklaşarak iletişim ve etkileşimden uzaklaşma gibi kaçma stratejileri de damgalama karşısında gösterilen tepkilerdir.

Damgalama karşısında oluşturulan başka bir yaklaşım da, damgalama ile doğrudan mücadeledir.

Damgalama ile mücadele, dinamik ve ilişkisel bir süreçtir. Damgalanan bireyler kendisi gibi damgalanan diğer kişilerle bir araya gelerek, duygu ve sempati paylaşımı ile yaşadıkları ortak sorunların üstesinden gelmeye çalışabilmektedir (Sevim, 2020, s. 52). *Farklı, istenmeyen, tehlikeli* şekilde damgalanan ve aslında birbirleriyle hiçbir bağları olmayan bireyler, damgalama sonucu zamanla birbirlerine doğru yönelebilmekte, ortak bir zeminde buluşabilmektedir (Lucassen, 1991, s. 90). Damgalanan birey veya grupların, yaşadıkları haksızlık ve adaletsizliğe karşı gösterdikleri tepkiler, yeni bir sosyal kimlik veya aktivist grupları oluşturabilmektedir. Bu sosyal kimlikler veya aktivist gruplar, ayrımcı ve ötekileştirici davranış veya tutumlar karşısında güç birliği yaparak ortak tavır sergilemektedir. Toplumsal hareketlerin kendisi sistematik damgalama ve yapısal dezavantaj koşullarından doğmaktadır (Moon, 2012, s. 1336). Siyahilerin mücadeleleri, kadın ve LGBTIQ+ hareketleri, etnik veya dinsel azınlıkların hak savunuculuğu gibi toplumsal hareketler, *damgalama karşıtlığı* (anti-stigma) veya *damgalamadan kurtulma* (de-stigmatizasyon) içermekte; reddedişin, karşı çıkışın veya hak savunuculuğunun örneklerini oluşturmaktadır. Ancak, kurumsal veya politik düzenlemeler ile yapısal değişim gerekliliğini vurgulayan bu hareketler veya hak savunuculuğunun kendisi de damgalanabilmekte, marjinal olarak nitelendirilebilmekte, tehdit veya tehlike unsuru olarak gösterilebilmektedir. Damgalama ile mücadele genel olarak eğitim, farkındalık, toplumsal değişim ve dönüşüm ile yapısal düzenlemeleri gerektiren bir süreçtir. Damgalananlara destek sağlamak ve güçlendirmek, damgalananların haklarını savunmak, toplumsal içerme ve katılım olanaklarını sunmak damgalama ile mücadelenin gerekleridir. Damgalama ile mücadele etmek amacıyla günümüzde ulusal veya uluslararası alanda çeşitli organizasyonlar ve kampanyalar düzenlenmektedir. Toplumda farkındalık yaratmayı ve önyargıları azaltmayı hedefleyen çeşitli etkinlikler ile damgalamanın son bulması ve damgalananlarla dayanışma amaçlanmaktadır.

Damgalama ve Medya Pratikleri

Damgalama ile mücadele sürecinde medyanın katılımı veya desteği önemlidir. Çünkü medya; kitlelere ulaşma, toplumsal algı ve tutumları etkileme veya ikna ve rıza üretimi açısından yadsınmayacak bir güce sahiptir. Medyanın sahip olduğu bu gücü, damgalamaya ilişkin toplumsal farkındalığı artırma, toplumsal bilincin gelişimine katkıda bulunma, damgalananların sorunlarını ve taleplerini aktarma, damgalananlarla dayanışma gibi destekleyici ve güçlendirici bir konumda kullanması mümkündür. Medya damgalama konusunda eğitim ve bilinçlendirme içeren yayınlarla, toplumda farkındalık ve duyarlılık oluşturulmasına katkıda bulunabilir. Ancak medyanın bu beklentiye ne oranda karşılıdığı veya gücünü nasıl kullandığı tartışma konusudur. Eleştirel paradigma kapsamında bakıldığında medyanın ekonomik politik yapısı veya mülkiyet rejimi yayıncılık faaliyetini ve dolayısıyla toplumsal sorumluluk alanını belirlemektedir. Medya, bulunduğu konum itibarıyla egemen ideolojik/kültürel kodları yeniden üretme ve dolaşıma sunma aracı olarak konumlanmaktadır. Özellikle dezenformasyon, mezenformasyon aracılığıyla toplumsal algı üzerinde belirli bir etki alanı oluşturan medya, tutum ve davranışı örgütleyebilmekte ve gerçekliği yeniden üretebilmektedir (Utma, 2018 s. 2905).

Medya belirli kişi veya gruplara yönelik yaftalama, ayrıştırma, kategorize etme ve nihayetinde hedef haline getirmeyi içeren toplumsal damgalama süreçlerine dahil olmakta, önyargı ve stereotip oluşmasına katkıda bulunarak, damgalamayı yaygınlaştırmaktadır. Türkiye’de medyada damgalama konusunda yapılan sınırlı sayıdaki akademik araştırmada, medyada belirli gruplara yönelik itibarsızlaştırıcı sıfat kullanımı, tehdit unsuru veya tehlikeli olarak tasvir etme, şiddet ve suçla ilişkilendirme gibi unsurlar ile damgalama pratiklerinin gerçekleştiği tespit edilmiştir. İnternet haberlerinde damgalama pratiklerini inceleyen Coşkun ve Kaymak’ın (2002) çalışmasına göre; ruh/akıl hastalığına sahip bireylere ilişkin yanlış bilgi verilmekte ve psikiyatrik açıdan uygunsuz terimler kullanılmaktadır. Sıklıkla polis/adliye konulu haberlerle şiddet ve suç öne çıkarılmakta, ruh/akıl hastası bireyler *cani*, *katil*, *manyak* şeklinde nitelendirilmektedir. Yüksel ve diğerlerinin (2018) araştırmasında da medyanın eksik ve yanlış sunduğu iletilerle, şizofreni hakkında toplumda mevcut önyargıları daha fazla arttırdığı tespiti yer almaktadır. Damgalamanın ardından şizofreni hastaları ve hasta yakınları ayrımcılığa maruz bırakılmaktadır. Medyanın hastalık ve kişilik arasındaki ayrımı ortadan kaldırdığına dikkat çeken Asan’ın (2019) çalışmasında, medyanın toplumdaki ruhsal hastalık ve hastaya yönelik olumsuz tutumu beslediği ve böylece ruhsal hastalıkların damgalanmasını artırdığı belirtilmektedir.

Şizofreni dışındaki psikolojik rahatsızlıklar da medyada damgalamanın hedefidir. Kişilik bozukluğu, duygu durum bozukluğu veya depresyon damgalamada öne çıkmaya başlamıştır. Kişilik bozukluğuna ilişkin gazete haberlerini inceleyen Karaburun ve Türk'ün (2023) çalışmasına göre, kişilik bozukluklarının cinayet, şiddet, tehdit, taciz, aldatma, kendine zarar verme ile ilişkilendirilerek haberlerde verilmesi toplumdaki olumsuz algıyı ve damgalamayı artıran faktörlerdir. Reklamlar üzerinden damgalama pratiklerini irdeleyen Aslan ve Sezgin'in (2023) çalışmasına göre; medya depresyon hastalığına sahip olanlara yönelik önyargı, kalıpyargı ve ayrımcı yaklaşıma yer vermekte böylece depresyon hastalığı yaşayan bireylerin toplumdaki damgalanma sürecini pekiştirmektedir.

Medyada damgalama pratiklerine ilişkin yapılan araştırmaların başka bir örneğini de obeziteli bireylere yönelik temsiller oluşturmaktadır. Obezitenin medyada temsilini inceleyen Emüler ve diğerlerinin (2021) hazırladığı rapora göre; obezite çok faktörlü (genetik, çevresel, yapısal, hormonal vb.) bir hastalık olmasına rağmen, *iradesiz* veya *kontROLSÜZ* gibi damgalarla bireylere sorumluluk yüklenmekte, obezite hastaları *dombili*, *şişko*, *tombik* gibi sıfatlarla etiketlenmektedir. Benzer şekilde Sezgin ve Yıldırım'ın (2022) çalışmasına göre, medyanın obeziteye yönelik sunduğu içerikler, toplumda obeziteli bireylere yönelik damgalayıcı davranışlara neden olmaktadır. Kalıpyargılar ve damgalayıcı söylemler, obeziteli bireyleri belirli sınırlar içerisinde hapsedmektedir.

Medyada damgalamaya maruz kalan gruplardan biri HIV/AIDS olarak bilinen immün yetmezlik sorunu yaşayanlardır. HIV/AIDS'li bireyler, geçmişten günümüze sosyal, ekonomik ve siyasal alanda pek çok ayrımcı ve ötekileştirici uygulamalarla karşılaşmakta, tıbbi tedavi başvurularını engelleyecek, tıbbi bakım almalarını önleyecek nitelikte damgalamalara maruz kalmaktadır (Bozkurt & Turan, 2020). Yegen'in (2014) çalışmasında, haberlerde kullanılan dil ve söylemlerin, HIV/AIDS'li bireylere nefret söylemi ve sembolik şiddet üreten içeriklere sahip olduğu aktarılmaktadır. Araştırma bulgularına göre, medya kendi ideolojisi çerçevesinde HIV/AIDS'li bireylere yönelik nefret söylemi üretip yayarak toplumu manipüle etmektedir. Durul ve Altuntaş'ın (2019) haberlere ilişkin yaptığı araştırmada da, yanlış bilgi, beyan veya terminoloji kullanılarak HIV/AIDS'li bireylere yönelik önyargı, damgalama ve ayrımcılığın teşvik edilip yaygınlaştırıldığına dikkat çekilmektedir.

Medyada statü temelli veya etnokültürel damgalama pratiklerine ilişkin sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalar medyada özellikle sosyoekonomik durum ile kimliksel ve inanç yapılarına yönelik doğrudan veya dolaylı damgalayıcı, ötekileştirici ve ayrıştırıcı yaklaşımları ortaya koymaktadır. Haber medyasında sokak çocuklarına yönelik damgalama pratiklerini inceleyen Aker ve diğerlerinin (2007) çalışmasında, medyanın sokak çocuklarını suçlu, madde bağımlısı veya çeşitli hastalıkların taşıyıcısı ilan ederek damgalama eğiliminde olduğu aktarılmaktadır. Bu çalışmaya göre, sokak çocuklarına ilişkin medyanın etiketleme ve damgalama pratikleri, mevcut sorunun çözümü için toplumsal desteğin oluşturulmasına negatif etkide bulunmaktadır.

Dijital Medya Platformları

Dijital medya platformları, dijital teknolojilerin gelişimiyle birlikte ortaya çıkan internet tabanlı sosyal ağlardır. We Are Social (2024) verilerine göre, 2023 itibarıyla kullanıcı sayısının 4 milyar 760 bine ulaştığı sosyal ağlar, anlık iletiye veya güncellemelere olanak veren; duygu, düşünce ve deneyimlerin yanı sıra, veri, bilgi ve doküman paylaşımının mümkün olduğu, kullanıcı tabanlı dinamik bir yapıya sahiptir. Dijital medya platformları bu özellikleri nedeniyle; siyasal ve kurumsal iletişim, topluluk hareketleri ve dijital aktivizm için temel araçlar olarak konumlanmaktadır. Betton ve Borschmann'a göre (2015, s. 44), dijital medya platformları damgalama ile mücadelede başat rolü olan iletişim, eğitim ve protestoyu aynı düzlemde bir araya getirebilen ortak bir zemin sunmaktadır. Dijital medya platformları zamansal ve mekansal engeller olmaksızın damgalananların sesini kamuya aktarabilmektedir. Damgalanan bireyler, sosyal medya aracılığıyla bir araya gelebilmekte, duygu, düşünce ve deneyimlerini paylaşabilmekte, dayanışma oluşturabilmektedir. Dijital medya platformları, toplumsal bilinci ve farkındalığı artırmak ve küresel düzeyde sosyal değişimi savunmak amacıyla damgalanan birey veya grupların bilinçlendiği, örgütlendiği veya harekete geçtiği etkili bir araç olarak konumlanabilmektedir.

Dijital medya platformları, damgalama pratikleri karşısında toplumsal farkındalık oluşturulması,

eşitlikçi, adaletli ve destekleyici toplum taleplerinin kamuoyu ile paylaşılması için bir alan sunsa da damgaların yeniden üretilmesi, derinleştirilmesi, normalleşmesi ve yaygınlaştırılmasında da araçsallaşabilmektedir. Dijital medyanın kullanıcı tabanlı yapısı, damgalama sürecine çok daha fazla kişinin dahil olmasına ve süreklileştirilmesine neden olmaktadır. Yanlış bilginin hiçbir dönem olmadığı kadar hızlı yayıldığı çevrimiçi ortamlar belirli kişi veya gruplara yönelik yaftalama, ayırıştırma, kategorize etme ve nihayetinde hedef haline getirmeyi içeren damgalanmayı yaygınlaştırmaktadır. Örneğin Bademli ve diğerlerinin (2023) Twitter’da şizofreni hastalığına ilişkin yaptıkları araştırmada, şizofreni, şizofrenik, psikoz ve psikotik kavramlarının sıklıkla kötüye kullanıldığı ve olumsuz tutumları ifade ettiği tespit edilmiştir. Kara ve Kara’nın (2020) çalışmasında da “şizofreni” hastalığına ilişkin hakaret ve önemsizleştirme içeren damgalama pratikleri ortaya konulmuştur. Çalışmada, damgalayıcı içeriklerin kullanıcılar tarafından daha çok paylaşıldığı, şizofreniyi önemsizleştirici iletilerin de daha fazla beğeni aldığı bulgusu yer almıştır. Dijital medyada damgalanma pratiklerinin şizofreni hastalarını toplumdaki uzaklaşma, toplumsal entegrasyonu engelleme, hastalığı gizleme, tedavi ve tıbbi yardım arama davranışlarını engelleme gibi negatif sonuçları bulunmaktadır. Demirbaş’ın (2021) Covid 19 sürecinde yaşlılara yönelik dijital medyada damgalama pratiklerini incelediği çalışmada, salgın sürecinde yaşlıların “günah keçisi” sayıldığı, yaşlılara karşı ayrımcı, ötekileştirici ve damgalayıcı söylemlerin sergilendiği aktarılmıştır.

ARAŞTIRMA ALANI

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Damgalamaya ilişkin akademik alanda yapılan çalışmalar özellikle yazılı basın haberleri üzerinde yoğunlaşmış, son dönemde ise dijital medya platformlarından biri olan Twitter paylaşımları araştırmaya dahil olmuştur. Görsel medya veya video habercilikte damgalama pratiklerine ilişkin çalışmalar oldukça yenidir. Hareketli görsellerin elektronik bir ortama kaydedilmesi ve gösterilmesini içeren videolar, sosyal bilim araştırmalarında yeni kullanılmaya başlayan, sosyal süreçlerin zengin bir şekilde kaydedilmesini sağlayan yeni bir veri türüdür (Şen, 2020, s. 177).

Bu çalışma kapsamında psikolojik hastalık yaşayan bireylere yönelik damgalama pratikleri YouTube’de paylaşılan video haberler aracılığıyla incelenmiştir. Damgalamanın hangi söylem biçimleriyle inşa edildiği ve dijital medya aracılığıyla dolaşıma sunulduğu araştırmanın temel problemi olmuştur. Video haberlerin yoğunlukla paylaşıldığı dijital platformlar içerisinde yer alan YouTube 2005 yılında kurulmuş ve hızla internet kullanıcılarına ulaşmıştır. 2,68 milyardan fazla aktif kullanıcısı bulunan YouTube, en büyük video paylaşım platformlarından biridir. YouTube verilerine göre, dünya genelindeki internet kullanıcılarının yüzde 52’si YouTube’a ayda en az bir kez erişmektedir. Günde 122 milyondan fazla kişi ise web sitesi ve uygulamaları aracılığıyla YouTube’yi ziyaret etmektedir (Demandsage, 2023). YouTube, internet kullanıcılarına sadece video yükleme veya izleme değil, aynı zamanda beğeni, yorum ve yeniden paylaşım olanağı sunmaktadır. Canlı yayım, gerçek zamanlılık ve etkileşim özellikleriyle öne çıkan Youtube, video habercilik için önemli bir araç olarak konumlanmaktadır. Televizyon kanallarının ürettiği haberlerin yanı sıra, gazetelerin hazırladığı video haberler ile bağımsız haberciler ve kullanıcıların ürettiği videolar YouTube aracılığıyla dolaşıma sunulmaktadır.

Alan araştırmalarına göre; psikolojik sorun yaşayan veya ruhsal hastalığa sahip olan kişiler, toplum içerisinde saldırgan olarak nitelendirilmekte, tehdit olarak görülümekte, suçlanmakta, ayrımcılığa, dışlanmaya veya soyutlanmaya maruz bırakılmaktadır (Bostancı ve diğerleri, 2005). Ruhsal hastalık yaşayan bireylere yönelik damgalamayı içeren pratiklerde medyanın rolü ve sorumluluğunu ortaya koymak amacıyla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. YouTube platformunda paylaşılan video haberlerde ruh sağlığına ilişkin hasta ve hastalıklara yönelik hangi ifade veya tanımlamalar öne çıkmaktadır?
2. Video haberlerde ruhsal hastalığı bulunan bireylere yönelik damgalama yer alıyor mu?
3. Haberlere yapılan yorumlar, haber söylemine paralellik içeriyor mu?
4. Haber yorumlarında damgalama yineleniyor mu?

Araştırma Yöntemi

Araştırma sorularına yanıt vermek üzere, Youtube platformunun arama motoru olanağından yararlanılarak *akıl hastası, şizofreni, bipolar, ruh hastalığı, ruhsal bozukluk* anahtar sözcükleri ile video haberlere ulaşılmıştır. Araştırma evreninin niceliksel belirsizlik, sürekli yenilenme veya var olan videoların kaldırılabilmesi gibi özellikleri nedeniyle amaçlı örneklem metodu ile 4 video haber araştırma verisi olarak seçilmiştir. Yayın kuruluşu çeşitliliği ve kullanıcı yorumları esas alınarak belirlenen haberlerin araştırma sorularına yanıt verecek yeterliliğe sahip olacağı varsayılmıştır. Çünkü nitel araştırmaların doğası, örneklem kapsamının niceliksel büyüklüğü yerine bilgiye ulaştırarak veya bilgiyi derinleştirecek veriye odaklanmaktadır. Örneklem içerisinde yer alan verilerin analizi için nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan Eleştirel Söylem Analizi yöntemi belirlenmiştir. Yöntem hakkında bilgi vermeden önce söylemin tanımına dikkat çekmek gerekir. Dille inşa edilen anlamlar bütünü olarak tanımlanan söylem; sözlü ifadelerin yanı sıra yazılı veya görsel içeriklere karşılık gelmektedir. Ses, görüntü, yazı, jargon, mimik gibi çeşitli ifadeleri belirli kodlarla alıcılara iletilen söylem; içerisinde bulunan toplum veya toplumsal yapı ile doğrudan ilişkilidir ya da en azından toplumsalın izlerini taşımaktadır. Dolayısıyla söylem; tek başına bir ifadeyi değil aynı zamanda belirli bir dünya görüşünü veya yaklaşımı içermektedir. Tarihsel bağlam içerisinde yer alan söylem, ideolojileri ve sosyo-kültürel süreçleri de kapsamaktadır.

Bu çalışmanın araştırma yöntemi olarak belirlenen Eleştirel Söylem Analizi; toplumsal sorunlar, ideolojiler ve toplumsal yapılara odaklanan sosyal bilimlerde öne çıkmaya başlayan analiz yöntemlerinden biridir. Eleştirel Söylem Analizi siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel bağlamlarla birlikte; anlamı ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Disiplinlerarası ve çok katmanlı bir niteliğe sahip olan söylem analizinin odak noktası, toplumdaki güç ve hegemonya ilişkileri ve bu ilişkilerin meşrulaştırılması, yeniden üretilmesi/yapılandırılması veya bu ilişkilere meydan okunmasıdır. Dolayısıyla söylem analizinde, ideoloji, güç, iktidar, tahakküm, eşitsizlik, sınıf, üretim ilişkileri, önyargı ve stereotipler, adalet, kimlik ve ayrımcılık gibi kavramlar sosyal ve siyasal bağlamlarıyla birlikte yer almaktadır (Dijk, 2015). Eleştirel söylem analizi, çözülmesi gereken toplumsal sorunlara odaklandığı veya eleştirel bir konum aldığı için klasik metin analizinin ötesinde açıklayıcı ve yorumlayıcı özelliğe sahiptir (Gül & Nizam, 2021, s. 192).

Eleştirel Söylem Analizi yönteminin referans alındığı bu araştırma kapsamında medya profesyonelleri tarafından hazırlanan ve YouTube video paylaşım platformunda yayınlanan *Komşu korkusu binayı sardı, Bipolar tedavisi gören oğulları yüzünden hayatları cehenneme döndü, Akıl hastası komşu canından bezdirdi!* ve *Ruh sağlığı hastanesinde dehşet* başlıklı haberler ve bu haberlere yapılan yorumlar araştırma verisini oluşturmuştur. Araştırma verisi elde edilirken, haber kanalı çeşitliliği ve yorum sayıları dikkate alınmıştır. Haberler söylemi oluşturan makro ve mikro yapı bakımından incelenmiştir. Makro yapı kapsamında, haber başlıkları, sonuç, ardalın ve bağlam bilgisi incelenmiştir. Mikro yapı kapsamında ise kelime seçimleri, cümle yapıları ve görsel kullanımı analiz edilmiştir. Araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla iki araştırmacı ayrı ayrı haberleri incelemiş ve analiz etmiş, ortak bulgu ve tespitlere yer verilmiştir.

Araştırma Bulguları ve Analiz

Araştırma örneğinde yer alan habere ilişkin bilgiler aşağıdaki tablolarda yer almıştır. Her bir haber fotoğrafı ile haber bilgisinin paylaşıldığı tablodan sonra, Eleştirel Söylem Analizi kapsamında makro ve mikro analizler yapılmıştır. Ayrıca kullanıcı yorumları analize dahil edilmiştir. Haberlere 5 Ocak 2024 tarihinde erişim sağlanmış, videolar kayıt altına alınmıştır.

Komşu Korkusu Binayı Sardı Haberi

Şekil 1. Komşu korkusu binayı sardı haberi (SHOW Haber, 2021).

Tablo 1. Komşu korkusu binayı sardı haberi.

Başlık	Komşu korkusu binayı sardı!
Bağlantı Adresi	https://www.youtube.com/watch?v=KyMs-Ms29Gw
Süresi	2 dakika 53 saniye
Yüklenme Tarihi	19 Mayıs 2021
Görüntüleme Sayısı	537 bin
Beğeni Sayısı	6 bin 800
Yorum Sayısı	Bin 200

Haberin Makro ve Mikro Yapısı

Eleştirel Söylem Analizine göre, haberin makro yapısını oluşturan haber başlıkları ve girişleri habere konu olan olay veya olguya dair doğrudan mesaj içermektedir. Haber başlıkları haberin konusu ve içeriği hakkında bilgi vermekte, habere konu olan olay veya duruma bakış açısını ortaya koymaktadır. *Olay* kategorisinde “Komşu korkusu binayı sardı” başlığı ile yayınlanan haberin değeri, olağandışılık ve olumsuzluk üzerinden belirlenmiştir. “Binayı sardı” ifadesiyle metafor kullanılan başlıkta, doğrudan gerilim, tehdit ve korku mesajı verilmiştir (Bkz. Şekil 1). Haberın altyazı bandında ünlem işareti kullanılarak izleyicinin merak duygusuna hitap edilmiştir. Haberın giriş cümlesinde ise “İstanbul Ümraniye’deki 18 dairesel bir apartmanda, şizofreni hastası komşu çaresizliği yaşıyor” ifadeleri kullanılmış, olay şizofreni hastalığına bağlanmış ve yaşanan durum *çaresizlik* olarak tanımlanmıştır. Haberın devam cümlesinde “İlaçlarını kullanmayan adam, etrafa saldırıyor, gece gündüz bağıyor” ifadeleri yer almış, habere konu olan kişi *adam* tanımlamasıyla kimliksizleştirilmiş ve tehdit unsuru olarak gösterilmiştir. Psikolojik / ruhsal sorunlar yaşadığı ileri sürülen kişi ile yapılan röportajın aktarıldığı haberde, sorulara verilen yanıtların ussal sınırlar içerisinde olmaması nedeniyle dengesiz, ne yapacağı belli olmayan, tehlikeli veya saldırgan imajı oluşturulmuştur. Apartman sakinleriyle yapılan röportajlarda, şizofreni hastasızolarak tanımlanan kişiye ilişkin Emniyet Müdürlüğü ve CİMER’e yapılan şikayetlerin sonuçsuz kaldığına dikkat çekilmiş, haber “Komşu krizine çare istiyorlar” ifadeleri ile sonlanmıştır. Haberde psikolojik/ruhsal hastalıklar veya zihinsel bozukluklar yaşayan bireylerin ihtiyaçları, tedavisi, bakım süreci, yaşadığı sorunlar, çözüm arayışları vb. konulara ilişkin herhangi bir ardaan bilgisi aktarılmamış, sorun ilaç kullanmama ile ilişkilendirilip, bireysel bağlamda ele alınmıştır.

Haberın mikro yapısını oluşturan unsurlara bakıldığında, sözcük seçimleri ve cümle yapıları dikkat

çekmektedir. Şizofreni, adam, çaresizlik, saldırıyor, bağılıyor gibi ifadelerle şizofreni hastalığı negatif bir bağlamda ele alınmış, şizofreni hastaları da her an saldırabilen, tehlikeli, rahatsız edici olarak gösterilmiştir. Haberin giriş cümlelerinde *yaşanıyor, saldırıyor, bağılıyor, girmiyor* gibi ifadeler arka arkaya sıralanmış, kafiye uyumu ve basit cümlelerle haberin etkisi artırılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda cümlelerde yer alan aktif yüklem yapıları ile olayların sorumluluğu bir kişiye yüklenmiştir. Haberin retorikini oluşturan video görüntülerinde apartman içerisinde veya dışında yapılan röportajlar yer almıştır. Habere konu olan kişinin konutunun kapısının dahi gösterildiği haberde, pencerede yapılan röportajdan kesitler aktarılmış, görüntüler doğrudan izleyiciye sunulmuştur. Haberde kullanılan metni desteklemek üzere çekilen görüntülerle inandırıcılık artırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca haber görüntülerinde çember içerisine alınıp öne çıkartılan kişi dağınık saçlı, uzun sakallı görüntüsü ile *anormal/bizim gibi değil* mesajı verilmiş ve hedef haline getirilmiştir.

Kullanıcı Yorumları

580 bini aşkın izleme sayısını bulan haber, 6 binden fazla beğeni ve bin 200’den fazla yorum almıştır. Haber yorumları incelendiğinde farklı bakış açılarının bulunduğu, kullanıcıların tek bir perspektifle haberi izlemediği veya yorumlamadığı görülmüştür. Bir yandan haber söylemine paralel biçimde; *“Bu gerçek çok tehlikeli bizim burada şizofren hastası olan kişi annesini keserek öldürdü, bunun dikkate alınıp hastanede tedavi görmesi gerek.”* ve *“Hastanın postasının da kimseyi rahatsız etmeye hakkın yok, sataşma kimseye.”* yorumunda olduğu gibi şizofreni hastalarına yönelik tehdit, tehlike, rahatsızlık verici mesajı yinelenmiştir. *“Sıkın kafasına تنها bir yerde zaten yaşayan ölü, kendisi de kurtulur”* mesajında olduğu gibi doğrudan şiddet çağrısının yer aldığı yorumlar da paylaşılmıştır.

Ancak diğer yandan haberin içeriğine veya aktarıldığı biçimine tepki gösteren mesajlar da kullanıcı yorumlarına yansımıştır. Hasta hakları ve kişisel mahremiyet ihlali ile etik habercilik eleştirilerinin öne çıktığı yorumlardan bazıları şunlardır:

“Ruhsal bozukluğu olan kişileri kameraya almanız bence uygunsuz sizi başka bir gözle görüp kendisine garip sanrılar için zemin ayarlayabilir. Herşeyi geçtim iyileştiği zaman bu haberleri izleyip kendini kötü hissedebilir.”

“Hastalığı nedeniyle bu tür davranışları bulunan bir insanı çekip ülkeye haber yapmaya çalışmanız o adamın bu hastalığını sonlandırmayacak. Bu tür durumdaki bir insanı binlerce insana izletmeye de zerre hakkınız yok. Boş boş şeyleri haber yapacağınıza insanların gelişimine olumlu katkıda bulunabilecek bir haber anlayışına sahip olsanız bugün ülkecek iyi yerlere gelebilmemizde ufak bir fayda sağlayabilirdi.”

Ayrıca, *“Evet komşuların işi zor ama adamın işi daha zor isteyerek veya bilerek yapmıyor umarım iyileşir”*, *“Acaba soran oldu mu, parası var mı, ilaçlarını alabiliyor mu diye”* ve *“Yazık ya adama vallah Allah bilir ne dertleri vardır ve onlar da yardım edeceğine habercileri falan çağırıyorlar”* yorumları ile habere konu olan kişinin yaşadığı sorunun görmezden gelinmesi, haberde yer almaması eleştirilmiştir. Yorumlar da dikkat çeken başka bir unsur da, psikolojik rahatsızlıklar yaşayan veya yakın çevresinde psikolojik sorunları olan kişilerin dayanışma, moral mesajları vermesidir.

Bipolar Tedavisi Gören Oğulları Yüzünden Hayatları Cehenneme Döndü Haberi

Şekil 2. Bipolar tedavisi gören oğulları yüzünden hayatları cehenneme döndü haberi (DHA, 2020).

Tablo 2. Bipolar tedavisi gören oğulları yüzünden hayatları cehenneme döndü haberi.

Başlık	Bipolar tedavisi gören oğulları yüzünden hayatları cehenneme döndü
Bağlantı Adresi	https://www.youtube.com/watch?v=cyvqNTecvU0
Süresi	7 dakika 16 saniye
Yüklenme Tarihi	25 Şubat 2020
Görüntüleme Sayısı	124 bin 543
Beğeni Sayısı	601
Yorum Sayısı	Bin 294

Haberin Makro ve Mikro Yapısı

Demiroren Haber Ajansı tarafından paylaşılan *olay* kategorisindeki haberin değeri olumsuz bir durum üzerinden belirlenmiştir. Haberin olay kategorisinde olması, ilgili sorunun bireysel bağlamda tekil bir olay üzerinden değerlendirilmesine, siyasal veya sosyo-ekonomik nedenlerinin görmezden gelinmesine neden olmaktadır. Haber, “Bipolar tedavisi gören oğulları yüzünden hayatları cehenneme döndü” başlığı ile yayınlanmıştır. Bipolar hastalığının öne çıkarıldığı başlıkta, abartılı benzetmeler yapılarak korku, tedirginlik, tehlikelilik algısı oluşturulmaya çalışılmıştır (Bkz Şekil 2). Ayrıca *bipolar tedavisi gören* ifadesi ile tedaviye rağmen tehlike ve tehdidin devam ettiği mesajı verilmiştir. Haber söyleminde, dramatik bir kurgu ile bipolar hastalığına ilişkin çaresizlik ve ümitsizlik aktarılmıştır. Psikolojik hastalıklara ilişkin çaresizlik söylemi, tedavi ve bakım ihtiyacının görmezden gelinmesi veya gereksiz bulunması sonucunu çıkartabilmektedir. Haber videosu röportajlardan oluşmuş, haber metni ise videoya ek olarak paylaşılmıştır. Habere konu olan kişinin görüntülerine açık bir şekilde yer aldığı video, tedavi için ailenin yardım taleplerini dile getirdiği röportaj ile devam etmiştir. Haberde ayrıca bipolar hastalığı bulunduğu iddia edilen kişinin babasının işsiz olduğu ve borçlarının bulunduğu belirtilmiş, acıma hissi oluşturacak şekilde hayırseverlere destek çağrısı yapılmıştır. Habere konu olan kişinin yaşadığı sağlık sorunu, tedavi olamaması veya ailenin ekonomik sıkıntıları gibi sorunlar bireysel bağlamda ele alınmış, çözüm yerine yardım talebi öne çıkarılmıştır.

Haberin mikro yapısına bakıldığında ise, haberin gövde metninin, habere konu olan kişinin hayat

öyküsü ile devam ettiği görülmüştür. Hastalığın başlangıcından günümüze kadar olan süreç basit cümle yapılarıyla hikayeleştirilmiş ve tüm sürece tanık olunmuş gibi olaylar aktarılmıştır. Bipolar olduğu iddia edilen kişinin kullandığı ilaçların etkisi geçince aile bireylerine ve evlerine zarar verdiğine vurgu yapılan haberde, metni desteklemek amacıyla evin içinde kırılan duvar, kapı ve cam görüntüleri kullanılmıştır. Bipolar hastalığına ilişkin dezenformasyonun yer aldığı haberde; *saldırgan, agresif, zarar verme, korkuyoruz* sözcükleri ile birlikte kullanılan bipolar tanısının gerçekliği sorgulanmamıştır. Oysa ailenin kameraya gösterdiği belgelerin Engelli Sağlık Kurulu Raporu olduğu görülmektedir.

Kullanıcı Yorumları

124 binin üzerinde izleme sayısı alan habere bin 294 yorum yapılmıştır. Haber söylemine paralel “*Çok zor, çeken bilir, Allah güç kuvvet versin*” gibi ifadeler yorumlarda yer almış, psikolojik rahatsızlıklar veya zihinsel bozukluklara yönelik haber söylemi yeniden üretilmiştir. Ancak haber söylemine yönelik eleştiriler de yorumlara yansımıştır. Özellikle bipolar hastalığına ilişkin tespitler bazı kullanıcılar tarafından tepki almış, habercilik pratiği etik açıdan sorgulanmıştır.

“Öyle başlık atılır mı habere vicdansızlar, etik mi bu yaptığınız? Farklı olan insanlara tahammülünüz yok herhalde öyle bir başlık yazdığınıza göre.”

“Ben de 14 yıldır bu hastalıkla yaşıyorum, evliyim bir evladım var Allaha şükür iyiyim insanları başlık yazarken düzgün yazın evliyim, anneyim ve eğitimciyim ailesi evladının zihinsel engelli diye söylemiş geçmiş olsun bipolar yazmışsınız başlığı değiştirin...”

“Bu nasıl bir başlık sanki kendisi isteyerek yapıyor !!!”

“Bu nasıl haber başlığı DHA? Gazetecilik bu değildir!”

Yorumlarda dikkat çeken başka bir unsur da psikolojik rahatsızlık yaşayanlar veya yakınlarının kendi deneyimlerini paylaşması, tedavi sürecine ilişkin bilgi vermesi ve moral/motivasyon içeren mesajların aktarılmasıdır.

“Ben de bipolar hastasıyım. 3 defa atak geçirdim. İkisinde farkında değildim bile. Üçüncü atağım çok uzun sürdü. O sıra zarfında aşırı uyuşturucu tüketiyordum. İki ay hastane de yattım. Şu an çalışıyorum. İlaçlarımı alıyorum düzenime dikkat esiyorum. İnsanların size bakışı falan değişiyor ama yine de bence hiçbir şeyden vazgeçmeyin. Bu çocuğun rahatsızlığı bipolar gibi değil. Allah şifa versin.”

Akıl Hastası Komşu Canından Bezdirirdi! Haberi**Şekil 3.** Akıl hastası komşu canından bezdirdi! haberi (Beyaz TV, 2021).**Tablo 3.** Akıl hastası komşu canından bezdirdi! Haberi.

Başlık	Akıl hastası komşu canından bezdirdi!
Bağlantı Adresi	https://www.youtube.com/watch?v=XxZ_7W2ghzQ
Süresi	2 dakika 3 saniye
Yüklenme Tarihi	31 Aralık 2021
Görüntüleme Sayısı	808
Beğeni Sayısı	14
Yorum Sayısı	5

Haberin Makro ve Mikro Yapısı

Beyaz TV tarafından paylaşılan olay kategorisindeki haber, “*Akıl hastası komşu canından bezdirdi!*” başlığı ile yayınlanmıştır. Anlamın inşa edildiği unsurlardan biri olan haber başlığında “akıl hastası” kavramı kimlik ögesi/sıfat olarak kullanılmış, “canından bezdirdi” ifadesiyle “tehlike, sorun, tehdit algısı” oluşturulmuştur. Başlıkta ünlem işareti kullanılarak, haberde dikkat çekicilik sağlanmış, korku, kaygı, tehlike vurgusu yapılmıştır (Bkz Şekil 3). Haber başlığının yanı sıra “Komşu değil, düşman sanki!” ve “*Böyle komşun varsa düşmana gerek yok!*” ifadelerinin yer aldığı yazılı metinler videoya eklenmiş, abartılı nitelendirme kullanılarak düşman benzetmesi yapılmıştır. Olayın başlangıcından sonuna kadar sürecin hikayeleştirilerek aktarıldığı haber, “*Gözüne alınan komşusu hâkim karşısına çıkarıldı ve mahkemeden emsal niteliğinde bir karar çıktı. Kötü komşu Manisa Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi’ne sevk edildi*” ifadeleri ile son bulmuştur. Haberin sonuç cümlesi, haberi söylemini belirleyen, izleyiciye ne hissetmesi, nasıl bir tutum veya davranış sergilemesi gerektiğine dair ipucu veren bölümdür. Güvenlik bağlamında ele alınan haberde, soruna neden olarak gösterilen kişinin “kapatılması” ile sorunun çözüldüğü mesajı verilmiştir.

Haberin mikro yapısına bakıldığında ise, *sistemik işkence, canından bezdirme, komşu değil düşman, kötü komşu, şok yaşadı ve daha da iğrençleşti* gibi nitelendirmelerin sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Haber söylemini belirleyen bu sözcük seçimi ile doğrudan hedef gösterme, düşmanlaştırma yapılmıştır. Güvenlik kameralarının görüntülerine yer verilen videoda, ok işaretleri ile dikkat çekicilik oluşturulmuş, “*Komşusunun kapısına çöp döküyor!*” yazısıyla izleyicinin olaya tanıklık etmesi sağlanmıştır. Görüntülere ek olarak yüksek ritimli müziğin kullanıldığı haberde, gerilim ve korku atmosferi yaratılmıştır.

Kullanıcı Yorumları

YouTube kanalında 808 kez izlenen ve 14 beğeni alan habere yorum sayısı 5 ile sınırlı kalmıştır.

Yorumlarda, habere konu olan kişiye yönelik küfür ve hakaretler yer almıştır. Haber söyleminin ötekileştirme ve düşmanlaştırıcı niteliği, kullanıcı yorumlarına yansımıştır. “Terbiyesiz” ve “Pis insan, idrarını yapmak ne demek” gibi yorumların yanı sıra, “... kesilmesi lazım”, “... kesilip konuştuğu yere verilmesi lazım” gibi doğrudan öfke, kızgınlık ve şiddet içeren yorumlarla haberin söylemi yeniden üretilmiştir.

Ruh Sağlığı Hastanesinde Dehşet Haberi

Şekil 4. Ruh sağlığı hastanesinde dehşet haberi (Haber 55, 2020).

Tablo 4. Ruh sağlığı hastanesinde dehşet haberi.

Başlık	Ruh sağlığı hastanesinde dehşet
Bağlantı Adresi	https://www.youtube.com/watch?v=zpeWsWRwjB8
Süresi	1 dakika 26 saniye
Görüntüleme Sayısı	5 bin 140
Yüklenme Tarihi	23 Aralık 2020
Beğeni Sayısı	20
Yorum Sayısı	10

Haberin Makro ve Mikro Yapısı

Türkiye’de ulusal yayın yapan televizyon kanallarından biri olan Star Tv’de yayınlanan ancak Haber 55 adlı video kanalı tarafından YouTube’de paylaşılan haber olay kategorisindedir. “Ruh sağlığı hastanesinde dehşet” başlığını taşıyan haberin giriş anonsunda da “Dehşet bir olay yaşandı” şeklinde doğrudan yorum/değerlendirme içeren bir niteleme yapılmıştır. Dehşet sözcüğünün kullanılmasının amacı dikkat çekicilik sağlamanın yanı sıra izleyicide doğrudan korku veya kaygı uyandırmaktır. Haber başlığında enformasyon eksiltimi yapılmış, olayın ne olduğu sorusu belirsiz bırakılmış ve sadece dehşet sözcüğü kullanılarak izleyicide merak duygusu oluşturulmuştur. “Bipolar kadın, şizofreni hastasını uykuda öldürdü” alt yazı metniyle paylaşılan haberde, hastalık bilgileri bir etiket/sıfat olarak ön plana çıkarılmıştır (Bkz Şekil 4). Cinayeti işlediği iddia edilen kişinin bipolar olmasının olayla ilişkisini destekleyecek bilgi, kanıt vb. sunulmamıştır. Haberin giriş cümlesinde “Hem de uykusunda yastıkla boğarak” ifadesi kullanılmış, cinayet suçunun nasıl işlendiğine yönelik detay aktarılmıştır. “Gözaltına alınan kadın tekrar Ruh Sağlığı Hastanesi’ne gönderildi. Özel bir odada

3 hafta boyunca gözlem altında tutulacak, ceza ehliyetinin olup olmadığına dair karar verildikten sonra da hakkında işlem yapılacaktır” ifadelerinin yer aldığı haber *sorun çözüldü* mesajı ile son bulmuştur. Haber söylemi sadece haberde yer alan içerikten oluşmamakta, aynı zamanda görmezden gelinen veya yok sayılan durumları da kapsamaktadır. Haberde, psikolojik rahatsızlık yaşayan hastaların can güvenliği, tedavi süreçlerinde odaların kullanım niteliği, hastanenin güvenlik ve denetim zafiyeti gibi konular görmezden gelinmiş, olay bireysel bir bağlamda cinayet suçu olarak ele alınmıştır.

Haberin mikro yapısı incelendiğinde; haberde inandırıcılık sağlamak üzere Samsun Ruh Sağlığı Hastalıkları Hastanesi'nin görüntüleri eşliğinde hayatını kaybeden kadının fotoğrafının paylaşıldığı görülmüştür. Ayrıca haber metnini desteklemek ve inandırıcılık sağlamak amacıyla ambulans sesi gibi doğal ses kullanılmıştır. Bipolar hasta, korkunç olay, dehşet, dehşet veren olay sözcüklerinin sıklıkla kullanıldığı haberde, doğrudan nitelemelere yer verilmiştir. Basit cümle yapısının kullanıldığı haber, hikayeleştirme ile izleyiciye aktarılmıştır. Haberde aktif cümle yapısı öne çıkmış *öldürdü*, *boğdu* gibi fiillerle katil zanlına yönelik sorumluluk yüklemesi yapılmıştır.

Kullanıcı Yorumları

5 bin 140 izlenme sayısına ulaşan haber, sadece 10 kullanıcı tarafından yorumlanmıştır. Haberde sorgulanmayan, görmezden gelinen veya yok sayılan hastanede güvenlik, yönetim ve denetim zafiyetine ilişkin eleştiriler yorumlara yansımıştır.

“O tarz hastalar tek kişilik odada yatmalılar sonuç bu olur işte sistem saçma.”
“Bu nasıl bir ihmal...”

Yorumlardan biri de hastanede tedavi gören veya görecekt kişilerin yaşadığı kaygı ve korkuya dikkat çekmiştir. *“Çok yanlış gerçekten. Nasıl gazetimin tutmazlar. Bu insanları kime güvenecek aileleri. Bu nasıl sorumsuzluktur”* ifadelerine yer verilen yorumda, psikolojik tedavi hizmeti sunan hastanelere yönelik güvensizlik vurgulanmıştır.

SONUÇ

Damgalama; yalnızlaşma, sosyal dışlama, gizlenme, tedavi/bakım/destek hizmetlerinden yararlanamama, konut, sağlık ve eğitim gibi temel hak ve özgürlüklerden mahrum kalma gibi olumsuz sonuçları olan, dolayısıyla politik, sosyo-ekonomik ve kültürel düzlemde değerlendirilmesi gereken çok boyutlu bir sorundur. Bu sorunun çözümü de çok katmanlı bir mücadele sürecini gerektirir. Damgalama ile mücadelede aktif sorumluluk üstlenmesi gereken alanlardan biri medyadır. Çünkü normallik veya kabul edilebilirlik gibi ölçütler sunan medya, anlamın üretilmesi, inşa edilmesi ve tüketilmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Dolayısıyla kitleleri ikna ve yönlendirme gücü bulunan medyanın eşitlikçi, kapsayıcı, çoğulcu dil ve söylem pratikleri toplumsal farkındalık ve duyarlılığın sağlanması ile damgalama karşıtı mücadelede belirleyici niteliktedir. Ancak günümüz medyasının bu sorumluluğu ne düzeyde yerine getirebildiği tartışmaya açıktır.

Bu çalışmada, Türkiye’de medyada damgalama pratiklerini yazılı haberler ve sosyal medya paylaşımları odağında inceleyen akademik araştırmalara paralel sonuçlar ortaya çıkmıştır (Coşkun & Kaymak 2002; Bademli ve diğerleri, 2023; Asan 2019; Emüler ve diğerleri, 2021). Dijital ağlarda paylaşılan ve kullanıcı yorumlarına olanak sağlayan video haberlere odaklanan bu araştırmanın sonuçlarına göre;

1. Haberlere konu olan şizofreni, bipolar gibi psikolojik hastalıklar; cehennem, düşman, dehşet, saldırı, bağırma, kırma gibi negatif ifadelerle birlikte kullanılarak olumsuz çağrışım yapılmaktadır. Psikolojik rahatsızlığa sahip olanlara yönelik tehlikeli, garip, korkunç, rahatsızlık veren, dengesiz, normal olmayan gibi ötekileştirici ve düşmanlaştırıcı dil kullanılmaktadır.
2. Olumsuz olayların yer aldığı haberlerin söylemlerinde *tedavi gören bipolar hastası* gibi ifadeler, psikolojik rahatsızlıkları bulunanlara yönelik tedavinin dahi sonuç vermediği mesajını içermektedir. Haber dili ve söylemi, toplumsal alanda *“Şizofreni hastaları iyileşmez”*, *“Bipolar*

hayatı boyunca hep dengesiz olmaya neden olur” gibi önyargıları güçlendirecek niteliktedir. Ayrıca psikolojik rahatsızlıkları bulunanların hastanelere ilişkin önyargı, korku ve kaygılarını artıracak, tedavi sürecine engelleyecek içeriğe sahiptir. Damgalamanın psikiyatri hastalarına etkisine ilişkin yapılan çalışmalarda vurgulandığı üzere; toplumdaki dışlanma, yalnızlaşma, gizlenme, tedavi/bakım desteği almama gibi olumsuz sonuçlar haber dili ve söylemlerinde yok sayılmaktadır.

3. *Bipolar kadın, şizofreni hastasını uykuda öldürdü* başlıktaki haberde dez/mezenformasyon yer almıştır. Haberde ön plana çıkartılan hastalık bilgisi ile habere konu olan olayın ilgisini ispatlayacak bilgi, belge olmamasına rağmen doğrudan ilişkilendirme yapılmaktadır. Haberde eksik veya yanlış bilgi aktarılarak dez/mezenformasyon yolu ile önyargı veya kalıpyargılar derinleştirilmektedir.
4. Haber söylemlerinde ardaan bilgisi ve bağlam bilgisi sunulmamakta veya bireysel bağlamda tekil bir olay olarak ele alınmaktadır. Ardaan ve bağlam bilgisinin yer almaması, olayların farklı boyutlarının soyutlanmasını sağlamaktadır. Özellikle kamusal sorumluluğun yok sayılması - *Ruh Sağlığı Hastanesi'ndeki cinayet* haberinde olduğu gibi - hastaların tedavi, bakım, destek, güvenlik ihtiyacının da görmezden gelinmesine neden olmaktadır. Yani psikolojik rahatsızlıkları bulunanlara yönelik kamusal alanda yürütülmesi gereken destekleyici, güçlendirici politikalar veya kamusal hizmetler yok sayılmaktadır.
5. Haber metinlerinin yanı sıra görsel kullanımında da damgalama yeniden üretilmektedir. Haberlerde şizofreni veya bipolar hastası olduğu iddia edilen kişilerin görüntüleri, rızaları alınmadan izleyicilerle paylaşılmaktadır. Üstelik bu kişiler ekranda çember veya ok işaretleri ile ön plana çıkartılarak hedef haline getirilmektedir.

Dijital medyanın sunduğu olanaklardan biri olan anında geri bildirim özelliği, kullanıcıların haber süreçlerine dahil olmasını sağlamaktadır. Yorum, beğeni veya yeniden paylaşım ile haber süreçlerine dahil olan kullanıcılar, haber dili ve söylemini yeniden üretmekte ve dolaşıma sunmaktadır. Ancak kullanıcıların yaklaşımı haberlerde farklılık gösterebilmektedir. Araştırmada ortaya çıktığı gibi, bazı kullanıcılar haberde sunulan söylem ve dil kalıplarını yenileyerek damgalamayı derinleştirirken, bazı kullanıcılar da haberlerde yer alan damgalayıcı, ötekileştirici veya düşmanlaştırıcı dil ve söylem yapılarını doğrudan eleştirebilmektedir. Özellikle haberlerde yer alan dez/mezenformasyonun kullanıcılar tarafından tespit edilebilme ve profesyonel haberciler uyarılmaktadır. Medyaya etik sorumluluğun hatırlatıldığı yorumlarda, haberlerde görmezden gelinen kamusal sorumluluk/sosyal politikalara da dikkat çekilmektedir. Dijital medya kullanıcılarındaki eleştirel yaklaşımın, medya profesyonellerini ne kadar değiştirip dönüştürme gücü barındırdığı ayrıca irdelenmelidir.

KAYNAKÇA

- Abderholden, S. (2019). It's not stigma, it's discrimination. 01 Ocak 2024 tarihinde erişildi.
<https://www.nami.org/Blogs/NAMI-Blog/March-2019/It-s-Not-Stigma-It-s-Discrimination>
- Aker, S., Dündar, C., Pekşen, Y. (2007). Sokaktakiler, yazılı basın ve damgalama. *Aile ve Toplum*, 3(11), 83-90.
- Asan, Ö. (2019). Ruhsal hastalıklar ve damgalama; toplumda, medyada, sağlık çalışanlarında, her yerde... *Sakarya Tıp Dergisi*, 9(2), 199-205.
- Aslan, S., Sezgin, D. (2023). "Depresyonda mısınız? hiç dert değil!": reklamlarda depresyon temsilleri ve damgalama. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* (43), 161-186.
- Atalay, H. (2009, Mart-Nisan). Psikiyatride stigma. *Psikeart* (2), 10-20.
- Bademli, K., Kılıç, A., Kayakuş, M. (2023). Şizofreni ve psikoza yönelik damgalamayı değerlendirmede Twitter kullanımı: nitel çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 34(3), 154-161.
- Betton, V., Borschmann, R., Docherty, M., Coleman, S., Brown, M., Henderson, C. (2015). The role of social media in reducing stigma and discrimination. *The British journal of psychiatry: the journal of mental science*, 206(6), 443-444. 10.1192/bjp.bp.114.152835
- Beyaz TV. (2021). *Akıl hastası komşu canından bezdirdi!* Youtube. 05 Ocak 2024 tarihinde www.youtube.com/watch?v=XxZ_7W2ghzQ 01.05.2024 tarihinde erişildi.
- Bostancı, N. (2005). Ruhsal bozukluğu olan bireylere yönelik stigma ve bunun azaltılmasına yönelik

- uygulamalar. *Düşünen Adam Dergisi*, 18(1), 32-38.
- Bozkurt, O., Turan, D. B. (2020). HIV/AIDS ile ilgili bilgi ve damgalanma düzeyinin ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 11(1), 41-48.
- Corrigan, P., Jonathon, E., Rüsch, N. (2009). Self-stigma and the “why try” effect: impact on life goals and evidence-based practices. *World Psychiatry*, 8(2), 75-81. 10.1002/j.2051-5545.2009.tb00218.x
- Coşkun, A., Kaymak, A. (2022, Haziran). Ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin Hürriyet ve Sabah haber sitelerinde temsili. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* (37), 187-207.
- Demirbaş, B. (2021). Goffman’ın Damgalama Kuramı Bağlamında Türkiye’de Covid-19 Süreci ve Yaşlılar Üzerine Bir Söylem Analizi: Twitter Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) *Yıldız Teknik Üniversitesi*. 10 Şubat 2024 tarihinde <http://dspace.yildiz.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/1/12652/6133.pdf?sequence=1&isAllowed=y> erişildi.
- Demirören Haber Ajansı (DHA). (2020) *Bipolar tedavisi gören oğulları yüzünden hayatları cehenneme döndü*. Youtube. 05 Ocak 2024 tarihinde www.youtube.com/watch?v=cyvqNTecvU0 erişildi.
- Department of Mental Health and Substance Abuse Services. (2024). Reducing Stigma. <https://www.tn.gov/behavioral-health/stigma.html>
- Demandsage. (2023). “How many people use Youtube”, Youtube Statistics 2023: Data For Brands&Creators. <https://www.demandsage.com/youtubestats/#:~:text=YouTube%20has%20more%20than%202.6,via%20its%20Website%20and%20Apps>
- Dijk, T. A. (2015). Critical discourse analysis. T. Deborah, H. Hamilton, S. Deborah içinde, *The Handbook of Discourse Analysis* (s. 466-485).
- Durul, S. S. & Altuntaş, E. Y. (2019). Hate speech in online health news: news about HIV/AIDS in Turkey. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* (31), 643-664.
- Emüler, D. S., Yıldırım, İ. E., Dinç, Y., Tuncer, B., Akpınar, E., Günbeyi, G., Kulubaş, S. (2021). *Obezite haberlerinin medyadaki temsili - 2021 yılında Türkiye’de yayınlanan obezite haberlerinin nicel ve nitel analizi raporu*. Ankara Üniversitesi - Türkiye Obezite Araştırma Derneği. 2 Ocak 2024 tarihinde <https://rolumagir.com/wp-content/uploads/2022/05/Obezite-Haberlerinin-Medyadaki-Temsili-Ozet-Rapor-1.pdf> erişildi.
- Ersoy, E., Çetintaş, A. & Aksüt, Y. (2022). Çocuk cinsel istismarının gizlenmesi ve cinsel damgalama ilişkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 59-78.
- Goffman, E. (2014). *Damga örselenmiş kimliğin idare edilişi*. (Ş. G.-L.-S. Ağırnaslı, Çev.) Heretik Yayıncılık.
- Gül, S. S. & Nizam, Ö. K. (2021). Sosyal bilimlerde içerik ve söylem analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (42), 181-198.
- Haber 55. (2020). *Ruh sağlığı hastanesinde dehşet haberi*. Youtube. 05 Ocak 2024 tarihinde www.youtube.com/watch?v=zpewswrwb8 erişildi.
- Haghighat, R. (2001). A unitary theory of stigmatisation: Pursuit of self-interest and routes to destigmatisation. *The British Journal of Psychiatry*, 3(178), 207-215. 10.1192/bjp.178.3.207
- Hatzenbuehler, M. & Link, B. (2014). Introduction to the special issue on structural stigma and health. *Social Science & Medicine* (103), 1-6. 10.1016/j.socscimed.2013.12.017
- Kara, B. Ş., & Kara, U. Y. (2020). Türkçe Twitter’da şizofreni: Hatalı kullanım, damgalama ve önemsizleştirme üzerine betimleyici bir inceleme. 56. *Uluslararası Psikiyatri Kongresi Bildiri Özetleri*. 31, 22. Türk Psikiyatri Dergisi.
- Karaburun, M. & Türk, B. (2023). Examination of personality disorders on national news websites in terms of stigmatization. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4), 971-978.
- Klin, A. & Lemish D. (2008) Mental disorders stigma in the media: Review of studies on production, content and influences. 434-449 10.1080/10810730802198813
- Link, B. G. & Phelan, J. (2001). Conceptualizing stigma. *Annual Review of Sociology* (27), 363-385. 10.1146/annurev.soc.27.1.363
- Link, B. G. & Phelan, J. (2014). Stigma power. *Social Science & Medicine* (103), 24-32. 10.1016/j.socscimed.2013.07.035
- Lucassen, L. (1991). The power of definition. Stigmatisation, minoritisation and ethnicity illustrated by the history of Gypsies in the Netherlands. *Netherlands Journal of Social Sciences* (27), 80-

91. https://adatbank.ro/html/cim_pdf461.pdf
- McLaughlin, K. (2021). *Stigma, and its discontents*. Cambridge Scholars Publishing.
- Moon, D. (2012, Mart). Who am i and who are we? Conflicting narratives of collective selfhood in stigmatized groups. *American Journal of Sociology - AJS*, 117(5), 1136-1379. 10.1086/663327
- Scheyett, A. (2005). The mark of madness stigma, serious mental illnesses and social work. *Social Work in Mental Health*, 3(4), 79-97. 10.1300/J200v03n04_05
- SHOW Haber (2021). *Komşu korkusu binayı sardı*. Youtube. 05 Ocak 2024 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=KyMs-Ms29Gw> erişildi.
- Sevim, K. (2020). Sosyal çalışma ve damga. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(1), 44-54.
- Sezgin, D. & Yıldırım, İ. E. (2022). Obeziteli bireylerin gözünden Türkiye'de medyada obezite. *International Journal of Social Sciences*, 6(2), 19-35.
- Şen, A. F. (2020). Bir dijital gazetecilik uygulaması olarak video gazeteciliği ve çevrimiçi haber videoları. Ö. Erkmen, B. Ataman ve B. Çoban içinde, *Yeni Gazetecilik Mecralar, Deneyimler, Olanaklar* (s. 177-214). Epsilon Yayınevi.
- Thornicroft, G. (2014). Toplumun reddettiği ruhsal hastalığı olan insanlara karşı ayrımcılık. (H. Soygür, Çev.) Oxford Universty Press / Şizofreni Dernekleri Federasyonu.
- Türk Dil Kurumu. (2023). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/?q=damga&aranan=>
- Utma, S. (2018). Dijital çağda medyanın psikolojik gücü: Algı yönetimi perspektifinden kuramsal bir değerlendirme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22 (Özel Sayı): 2903-2913.
- Uzunaslın, Ş. & Duyan, V. (2022). Damgalanmış bir grubun “farklılık” algısı ve damganın yeniden üretilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(1), 1-21. DOI:10.33417/tsh.933131
- We Are Social. (2024). We Are Social 2023 Global ve Türkiye Raporu. <https://www.clicksus.com/we-are-social-2023-global-ve-turkiye-raporu>. 1 Temmuz 2024 tarihinde erişildi.
- Wood, K. ve Aggleton, P. (2004). Stigma, discrimination-promoting young people’s sexual and reproductive health: stigma, discrimination and human rights. *Thomas Coram Research Unit Institute of Education*, University of London.
- Yegen, C. (2014, Mart). Türk yazılı basınının HIV/AIDS haberlerindeki nefret söylemi: "Posta". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi e-GİFDER*, 2(3), 317-349. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/83948>
- Yıldırım, Z. M. (2021). Ayrımcılık ve şiddetin toplumsallaşması: Sosyal adalet ve toplumsal barış. *Çalışma ve Toplum* (3), 1813-1838.